



Een bed met twaalf cultivars van *Salvia nemorosa*. Rechts: *Alstroemeria*.

VASTE PLANTEN

toen en nu

Planten komen, planten gaan. Hans Kramer kijkt terug op veertig jaar kweken en ziet dat het sortiment enorm is veranderd en nog steeds verandert. 'We zijn heel blij dat er een einde is gekomen aan het pasteltijdperk.'

tekst en beeld HANS KRAMER



Het nieuwe vaste planten boek van Mien Ruys uit 1973 was zo'n beetje het eerste boek over vaste planten dat ik tijdens mijn middelbaretuinbouwschooltijd kocht. Ik pak het er voor de gelegenheid nog eens bij. Op de voorkant staat een foto van een klassieke combinatie van een felrode *Papaver orientale* met een goudgele *Achillea filipendulina*. Dan valt het boek open en op de eerste foto zie je de lange border in de Tuinen van Mien Ruys in Dedemsvaart, met een grote vlek van *Alstroemeria aurantiaca* 'Orange King' en daarnaast de paarse *Salvia nemorosa* 'Superba'.

Dit soort combinaties gebruikte men veertig jaar geleden, toen ik net was begonnen met mijn kwekerij. Men deinsde niet terug voor felle kleurencombinaties. De combinatie van *Alstroemeria* met *Salvia* kopieerde ik in de tuin van m'n ouders. De *Salvia* is al lang verdwenen, maar de *Alstroemeria* staat er nog steeds. En hoe! Erachter stond toen een jonge Douglasspar die nu, veertig jaar later, met zijn wijd uitspreidende takken alles overheerst. Maar de *Alstroemeria* geeft er niets om. In de gortdroge Veluwe grond gaan z'n wortels 50 centimeter de diepte in en de afgelopen vochtige zomer zorgde hij voor een kleurexplosie die je niet voor mogelijk houdt. Maar de vraag naar deze steengoede plant is volledig opgedroogd. Niemand taalt er meer naar. Hij past niet tussen de siergrassen en de prairieplanten die nu de toon zetten.

Duizenden zaailingen

Anderzijds had je je destijds niet kunnen voorstellen dat er nu zóveel siergrassen in het sortiment zouden zitten. Ikzelf, die vlak bij de heide ben opgegroeid, heb er nog altijd moeite mee om ruwe smele (*Deschampsia cespitosa*) te kweken voor de verkoop. Op de heide staan er honderdduizenden en de cultivars die we hier kweekten hebben we gauw op de composthoop gegoooid, want er kwamen duizenden zaailingen op. Gelukkig hebben we nu *Deschampsia cespitosa* 'Palava', die uit Tsjechië komt en steriel is.

Met het pijpenstrootje (*Molinia*) heb ik minder moeite. Als we over de heide naar Otterlo fietsen kan ik nooit nalaten de duizenden molinia's in een flits te bekijken. Zoveel vormen: strak, breed, hoog, een mooie of minder mooie herfstkleur ... Je zou er zo tientallen kunnen benamen. Zowel het pijpenstrootje als de ruwe smele komen al voor in het boek van Mien Ruys. Andere grassen die nu erg geliefd zijn, zoals *Panicum*, komen er juist bekaaid vanaf. Ook naar *Agastache* zul je vergeefs zoeken. Maar baardirissen, lupinen en riddersporen komen weer wel uitgebreid aan bod.

Hot borders

Je kunt stellen dat het vasteplantensortiment heel erg is veranderd en daarmee ook het gebruik van vaste planten. De destijds zeer populaire, stijve

Engelse border heeft plaatsgemaakt voor een veel natuurlijker manier van tuinieren. Het hoeft allemaal niet meer zo nodig in groepjes naast elkaar te worden geplant (hoewel strakheid en symmetrie in veel tuinen nog steeds hoogtij viert, daarover later meer).

Tot voor kort mochten de achillea's hooguit zwavelgeel zijn en werden er alleen maar roze en witte papavers getolereerd (nu hebben bijna alle gekweekte papavers een soort schimmel, ze zijn niet meer te kweken). Ik noem dat weleens het pasteltijdperk en wat zijn we blij dat dit voorbij is! ▶



De wilde *Salvia pratensis* subsp. *haematodes* neemt het gemakkelijk op tegen de meeste gekweekte cultivars.



De ontdekking van 2021: *Lysimachia dubia* uit het noorden van Griekenland.

We horen bijna nooit meer: "Er komt geen geel in de tuin". Vooral een gele composiet als *Heliopsis* of *Coreopsis* was lange tijd not done. En om de een of andere reden - ik heb het nooit begrepen - deed iedereen elkaar na. Oerdegelijke planten als de gele *Heliopsis* hebben we om die reden jarenlang niet meer gekweekt.

En opeens mocht het weer. Zogenaamde 'hot borders' zijn weer in. Felle kleuren, vaak afgewisseld met purperrood blad en felrood verkleurende siergrassen in de herfst. Daar mag dan ook zomaar een *Heliopsis* 'Burning Hearts' met donkerrood blad en goudgele, naar oranje-rood kleurende bloemen in worden verwerkt. Het is leuk om te zien dat tuinliefhebbers hiermee experimenteren.

Schuldgevoel

In de tijd dat de kwekerij groeide, werd Piet Oudolf natuurlijk ook steeds bekender. Zijn stijl van beplanten heeft een enorme invloed gehad op het sortiment. En dat is een goede ontwikkeling. Want Piet gebruikt over het algemeen heel sterke planten die zichzelf jarenlang kunnen redden. *Lupine* en riddersporen komen nauwelijks in zijn ontwerpen voor. Zijn boeken en die van Henk Gerritsen hebben een enorme invloed gehad. Vooral Henk heeft ervoor gezorgd dat we met andere ogen naar inheemse planten gingen kijken. Die kwamen in de beginjaren van de kwekerij nog nauwelijks voor in het sortiment. Dat was destijds eigenlijk ondenkbaar. Nu behoren inheemse planten als de grootbloemmuur (*Stellaria holostea*) en het eenbloemig parelgras naast de Amerikaanse echinacea's tot de meest verkochte planten op de kwekerij. Wel kan het gebruik van inheemse planten naar mijn mening een beetje doorslaan. Soms wordt ons bijna een schuldgevoel aangepraat omdat we zoveel soorten uit de hele wereld kweken. Dat zou niet goed zijn voor de biodiversiteit. Ik ben maar een kweker en heb er niet voor doorgeleerd, maar ik zie hoeveel insecten al die uitheemse planten aantrekken. Er is hier op de kwekerij veel meer leven op dit gebied dan in de bloemrijke berm hier langs de zandwegen of langs de bosranden hier in de buurt. En wat is inheems? Nederland is zo'n klein landje. Ik vind dit allemaal veel te bekrompen.

Genoeg gekruist

Meningen verschillen en ook in de plantenkeuze zal dat altijd zo blijven. Maar iets waar ik echt niet tegen kan zijn die kleine, strakke voortuintjes die ook nog symmetrisch zijn, soms zelfs doorgezet tot achter het venster. Tot overmaat van ramp staat er dan nog een cortenstalen bak of een bak van blauwgrijze hardsteen die uit India of Brazilië komt. Afgezien van hoe dat geproduceerd wordt (kinderarbeid?) is de beplanting daarin vaak om te huilen. Nog niet zo lang geleden hadden we hier op de kwekerij een jong stel met zo'n tuintje. Door een tuinarchitect ontworpen. Ze wilden zestig stuks *Pennisetum* 'Hameln' voor zo'n bak. Er was ze op het hart gedrukt dat er niets anders bij mocht, dat zou het beeld maar verstoren. Nee, ik zal er nooit aan wennen, die strakke, monotone plantvakken waar maar één of twee soorten planten in worden gebruikt.

Waar willen we met de kwekerij naartoe wat het sortiment betreft? Wij vinden dat er eigenlijk wel genoeg is gekruist met asters, floxen, echinacea's en sanguisorba's. Om over *Hemerocallis* en hosta maar te zwijgen. Natuurlijk, het zijn allemaal heel goede en mooie tuinplanten, maar er is zoveel meer. Planten die qua karakter tussen dat inheemse en uitheemse in zitten. Elk jaar komen we erachter dat er ver weg of soms juist heel dichtbij nog ontelbare planten groeien die nodig als tuinplant ontdekt moeten worden. Soms kun je daar, door ze eenvoudigweg uit te zaaien, nog mooie selecties van maken, maar meestal wordt er niets aan veredeld. Zo duikelden we afgelopen jaar een fantastisch mooie, roze bloeiende *Lysimachia dubia* op uit Noord-Griekenland. En wat dacht je van de oervader van de riddersporen, *Delphinium elatum* (ex Gork043) uit de Oekraïne? Een oersterke, langlevende plant, waar in tegenstelling tot de moderne riddersporen niet aan gesleuteld is. Zo behoudt de plant zijn charme, zijn aantrekkingskracht voor insecten en zijn kracht om verder te leven. Het mooie is dat dit ontdekken nooit ophoudt. Altijd groeit er wel ergens een plantje - dat hoeft niet eens ver weg te zijn - waar je bij stilstaat en dan vol verwondering denkt: wat is die mooi, die willen we weleens kweken. Wat dat betreft zouden we nog wel veertig jaar in het vak willen blijven! ♦

DE KEUZE VAN KRAMER



Delphinium elatum, de oervader van de riddersporen, is sterk en leeft lang.



Jarenlang wilde niemand *Heliopsis helianthoides* 'Asahi' hebben.



De robuuste botanische *Papaver bracteatum*.

Foto: Maayke de Ridder



HANS KRAMER

Hans Kramer is kweker. Op zijn kwekerij De Hessenhof in het Gelderse Ede vind je een grote keuze aan biologisch geteelde vaste planten, die hij samen met zijn vrouw Miranda opkweekt en vermeerderd.

Hans is een pleitbezorger van sterke, botanische soorten, die je ook in de natuur kunt aantreffen en die in de tuin jarenlang meegaan. Meer info: www.hessenhof.nl.

HOERA!
40
JAAR
De Hessenhof